

RP 181/2024 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om upphävande av 5 kap. 2 § 4 mom. i ärvdabalken samt till lag om ändring av 6 § i lagen om införande av ärvdabalken

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att ärvdabalken och lagen om införande av ärvdabalken ändras. I propositionen föreslås att den bestämmelse i ärvdabalken enligt vilken statsrådet fattar beslut om att arv som tillfallit staten ska överlåtas till en person som har stått arvlåtaren nära eller till kommunen, om kvarlåtenskapens värde är större än vad som bestäms genom förordning, ska upphävas. I fortsättningen ska Statskontoret i alla situationer besluta om överlåtelse av arv som tillfallit staten till en närstående eller kommun.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2025.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING.....	3
1 Bakgrund och beredning.....	3
2 Nuläge och bedömning av nuläget	3
3 Målsättning	4
4 Förslagen och deras konsekvenser	4
5 Remissvar	4
6 Ikraftträdande	4
LAGFÖRSLAG.....	5
Lag om upphävande av 5 kap. 2 § 4 mom. i ärvdabalken	5
Lag om ändring av 6 § i lagen om införande av ärvdabalken	6
BILAGOR	7
PARALLELLTEXT	7
Lag om ändring av 6 § i lagen om införande av ärvdabalken	7
FÖRORDNINGSSUTKAST	8
Statsrådets förordning om upphävande av 2 § i statsrådets förordning om överlåtelse av egendom som tillfallit staten genom arv.....	8

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

Finansministeriet lade år 2016 fram ett initiativ till justitieministeriet (VM/80/03.01.00/2016) om ändring av ärvdabalkens bestämmelser om arv som tillfaller staten så att möjligheten att överlåta arv som tillfallit staten till en person som har stått arvlåtaren nära slopas. Finansministeriet lade fram reviderade initiativ år 2021 (VN/4141/2021) och den 27 augusti 2024 (VN/23380/2024-VM-1). Det sistnämnda initiativet innehöll också ett förslag om att ärenden som gäller arv som tillfaller staten till alla delar ska avgöras av Statskontoret.

Enligt justitieministeriets ställningstagande den 26 september 2024 är det av resursmässiga skäl än så länge inte möjligt att gå vidare med initiativet. Justitieministeriet ansåg det dock ändamålsenligt att ärenden som gäller arv som tillfaller staten till alla delar överförs till statskontoret för avgörande och att denna ändring kan beredas vid finansministeriet.

Ärendet har beretts vid finansministeriet.

2 Nuläge och bedömning av nuläget

I 5 kap. i ärvdabalken (40/1965) finns bestämmelser om statens rätt till arv. Enligt 1 § tillfaller arvet staten, om det inte finns arvingar. Enligt 5 kap. 2 § 1 mom. (282/1993) i ärvdabalken kan statskontoret besluta att egendom, som har tillfallit staten, helt eller delvis ska överlåtas till en person som har stått arvlåtaren nära, om det med hänsyn till omständigheterna anses vara skäligt. Egendomen kan också överlåtas till den kommun där arvlåtaren sist var bosatt. Fast egendom kan även överlåtas till den kommun där egendomen finns. Enligt 2 mom. får egendom dock inte överlåtas på det sätt som föreskrivs i 1 mom., om det finns särskilda skäl att behålla den i statens ägo eller att använda den på något annat sätt. Enligt bestämmelsen hindrar detta dock inte att egendom överlåts till någon som har stått arvlåtaren nära, om det med fog kan antas att överlåtelsen skulle motsvara arvlåtarens yttersta vilja. Enligt paragrafens 3 mom. tillämpas bestämmelserna i 1 och 2 mom. också på egendom som har överlåtits till staten enligt 63 § i självstyrelselagen för Åland (1144/91).

I 5 kap. 2 § 4 mom. (282/1993) i ärvdabalken fattas de beslut som gäller överlåtelse av egendom som tillfallit staten av statsrådet i stället för av statskontoret, om skillnaden mellan kvarlåtenskapens tillgångar och skulder (bouppteckningsvärde) eller värdet av den egendom som avses i 3 mom. är större än ett belopp som bestäms genom förordning. Enligt 2 § i statsrådets förordning om överlåtelse av egendom som tillfallit staten genom arv (1257/2007) fattas beslut om överlåtelse av egendom av statsrådet, om egendomens värde är större än 750 000 euro.

Enligt bestämmelsen i sista meningen i 6 § 2 mom. (283/1993) i lagen om införande av ärvdabalken (41/1965) ska statskontoret i de fall som avses i 5 kap. 2 § 4 mom. i ärvdabalken överföra ärendet till finansministeriet.

Den bestämmelse som finns i 5 kap. 2 § 4 mom. i ärvdabalken, och som anger att statsrådet fattar beslut i de ärenden om arv som tillfaller staten som är större än ett belopp som bestäms genom förordning, är inte ändamålsenlig. De ärenden som gäller arv som tillfaller staten är till sin natur vanliga förvaltningsärenden, och det är inte ändamålsenligt att behandla sådana vid statsrådets allmänna sammanträde.

Antalet dödsbon efter personer som avlidit utan arvingar, och där arvlåtaren inte har upprättat något testamente, har ökat kraftigt. Antalet dödsbon uppgick år 2022 och 2023 till över 400. Åren 2019–2021 uppgick antalet ärenden som gällde arv som tillfallit staten till 288–305 ärenden per år.

Åren 2020 och 2021 fattade statsrådet beslut i 10 ärenden som gällde arv som tillfallit staten, medan antalet var 6 ärenden år 2022 och 8 ärenden år 2023. Under 2024 har statsrådet fram till den 11 oktober 2024 fattat beslut i 8 ärenden som gäller arv som tillfallit staten, och utöver dessa har 8 ärenden som hör till statsrådets behörighet varit anhängiga vid finansministeriet.

3 Målsättning

Syftet med propositionen är att överföra alla ärenden som gäller arv som tillfaller staten till statskontoret för avgörande och att minska det administrativa arbetet i anslutning till dessa ärenden.

4 Förslagen och deras konsekvenser

I propositionen föreslås det att statsrådets behörighet i ärenden som gäller arv som tillfaller staten ska slopas och att alla ärenden som gäller arv som tillfaller staten i fortsättningen ska avgöras av statskontoret.

Propositionen minskar i någon mån det administrativa arbete som utförs vid finansministeriet. Propositionen kommer inte i någon väsentlig grad att öka statskontorets arbetsmängd, eftersom behandlingen av ärenden som gäller arv som tillfaller staten vid finansministeriet har baserat sig på statskontorets förslag till avgörande och statskontorets etablerade beslutspraxis.

5 Remissvar

Justitieministeriet och statskontoret ombads kommentera propositionen. Justitieministeriet hade inga anmärkningar till propositionsutkastet. Statskontoret understödde propositionen.

6 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna träder i kraft den 1 januari 2025. I propositionen föreslås också att lagarna ska tillämpas på de ärenden som gäller arv som tillfaller staten som blivit anhängiga före lagens ikraftträdande.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om upphävande av 5 kap. 2 § 4 mom. i ärvdabalken

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs

1 §

Genom denna lag upphävs 5 kap. 2 § 4 mom. i ärvdabalken (40/1965), sådant det lyder i lag 282/1993

2 §

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

2.

Lag

om ändring av 6 § i lagen om införande av ärvdabalken

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om införande av ärvdabalken (41/1965) 6 § 2 mom., sådant det lyder i lag 283/1993, som följer:

6 §

Vill någon att arv enligt 5 kap. 2 § i den nya ärvdabalken ska överlåtas till en person som har stått arvlåtaren nära eller till en kommun, ska ansökan om detta göras hos statskontoret inom ett år från arvlåtarens död. En ansökan som har gjorts senare kan dock beaktas, om den kommer till statskontoret innan något beslut om överlåtelse eller behållande av egendomen i statens ägo har fattats

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 24 oktober 2024

Statsminister

Petteri Orpo

Finansminister Riikka Purra

Lag

om ändring av 6 § i lagen om införande av ärvdabalken

I enlighet med riksdagens beslut:
ändras i lagen om införande av ärvdabalken (41/1965) 6 § 2 mom., sådant det lyder i lag 283/1993 som följer:

Gällande lydelse

6 §

Vill någon att arv enligt 5 kap. 2 § i den nya ärvdabalken skall överlätas till en person som har stått arvlåtaren nära eller till en kommun, skall ansökan om detta göras hos statskontoret inom ett år från arvlåtarens död. En ansökan som har gjorts senare kan dock beaktas, om den kommer till statskontoret innan något beslut om överlåtelse eller behållande av egendomen i statens ägo har fattats. *Statskontoret skall i de fall som avses i 5 kap. 2 § 4 mom. ärvdabalken överföra ärendet till finansministeriet.*

Föreslagen lydelse

6 §

Vill någon att arv enligt 5 kap. 2 § i den nya ärvdabalken ska överlätas till en person som har stått arvlåtaren nära eller till en kommun, ska ansökan om detta göras hos statskontoret inom ett år från arvlåtarens död. En ansökan som har gjorts senare kan dock beaktas, om den kommer till statskontoret innan något beslut om överlåtelse eller behållande av egendomen i statens ägo har fattats.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Statsrådets förordning

om upphävande av 2 § i statsrådets förordning om överlåtelse av egendom som tillfallit staten genom arv

I enlighet med statsrådets beslut föreskrivs:

1 §

Genom denna förordning upphävs 2 § i statsrådets förordning om överlåtelse av egendom som tillfallit staten genom arv (1257/2007).

2 §

Denna förordning träder i kraft den 20 _____